

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 1 беті

ТӘЖІРИБЕЛІК САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Пән: «Жалпы гигиена»

Пән коды: ZhG 2201

БББ атауы: 6B10111-«Қоғамдық денсаулық сақтау»

Оқу сағаттарының /кредиттердің көлемі: 150 сағат/5 кредит

Оқытылатын курс және семестр: 2-курс, 4-семестр

Тәжірибелік (семинарлық) сабақтар: 35 сағат

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

OÑTÚSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы			044-59/11	32 беттің 2 беті
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар				

Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар «Жалпы гигиена» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра мәжілісінде талқыланды.

Хаттама № 10 23.05.2023 ж

Кафедра меңгерушісі

Утепов П.Д.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 3 беті

№1 сабақ

1. Тақырыбы: Бөлме микроклиматын гигиеналық бағалау. Жылытуды бағалау.

2. Мақсаты: Білім алушыларға тұрғын үй және қоғамдық ғимараттардағы микроклиматтық жағдайларды бағалауды үйрету.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушылар білуі тиіс:

1. Микроклиматтың адам ағзасына әсері.
2. Микроклиматты гигиеналық бағалау. (атмосфералық қысым, ауаның ылғалдылығы, ауаның қозғалғыштығы және т.б.).
3. Жоғары және төмен ауа температурасының ағзаға әсері.
4. Жылу және күн соққысы.
5. Акклиматизация мәселелері.

Білім алушылар істей алуы тиіс:

1. Бөлмедегі ауаның физикалық көрсеткіштерін анықтауды;
2. Бөлмедегі температура мен ылғалдылықты анықтауды;
3. Микроклиматты тиімдендіру шараларын ұсынуды.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Адам ағзасына микроклиматтың әсері.
2. Микроклиматты гигиеналық бағалау (атмосфералық қысым, ауа ылғалдылығын, ауаның қозғалыс жылдамдығын және т.б.).
3. Ағзаға жоғарғы және төменгі температуралардың әсері.
4. Жылулық және күн соққысы.
5. Акклиматизация мәселелері.
6. Цельсий, Фаренгейт және Реомюр градустары.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): ауызша сұрау, тест тапсырмаларын құрастыру.

7. Әдебиеттер

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова; - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы: Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды: АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология: оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент: Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 4 беті

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.:ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер[Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б.и., 2013. - 160 б.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б):

1. Адам ағзасына төменгі және жоғарғы температура қалай әсер етеді?
2. Акклиматизация дегеніміз не?
3. Бөлме микроклиматын бағалауға арналған қандай құрылғыларды білесіз?
4. Бөлмедегі ауа қозғалысының жылдамдығын қандай құралмен өлшейміз?

Кіші топпен жұмыс

Білім алушы топтар шағын топтарға бөлінеді. Белгілі бір уақыт ішінде (оқытушының қалауы бойынша) топтар оқытушы беретін тапсырма бойынша жұмыс істейді. Ол үшін мұғалім қатысушыларға сұрақтар қойылған карточкаларды ұсынады. Тапсырма аяқталғаннан кейін әр топ оқытушы берген сұрақтарға жауап береді.

Топтарға арналған тапсырмалар

№1 топ. Атмосфералық қысымды анықтаңыз.

№2 топ. Бөлмедегі ауа температурасын және көлденең және тік деңгейлердегі айырмашылықтарды анықтаңыз.

№3 топ. Бөлмедегі абсолютті, салыстырмалы, максималды ылғалдылықты анықтаңыз.

№4 топ. Бөлменің микроклиматына жалпы қорытынды беріңіз.

Тесттер:

1.Бөлме микроклиматының параметрлері:

- a) ауа қозғалысының жылдамдығы
- b) ультракүлгін сәулелер
- c) күн радиациясы
- d) атмосфералық қысым
- e) жел екпіні

2. Жылдың суық мезгілінде тұрғын бөлмедегі микроклимат көрсеткіштері:

- a) рұқсат етілген салыстырмалы ылғалдылық-60%, ауа қозғалысының жылдамдығы -0,2 м/с, ауа температурасы-20⁰С
- b) рұқсат етілген салыстырмалы ылғалдылық-65%, ауа қозғалысының жылдамдығы 0,15 м / с, температура-22⁰С

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 5 беті

- c) рұқсат етілген салыстырмалы ылғалдылық-45%, ауа қозғалысының жылдамдығы 0,3 м / с, температура-19°C
- d) рұқсат етілген салыстырмалы ылғалдылық -30%, ауа қозғалысының жылдамдығы 0,5 м / с, температура-18°C
- e) рұқсат етілген салыстырмалы ылғалдылық -70%, ауа қозғалысының жылдамдығы 0,6 м / с, температура-19°C
3. Бөлмелерді жылытуды гигиеналық бағалау барысында ... жүргізілуі тиіс.
- термометрия
  - психрометрия
  - анемометрия
  - кататермометрия
  - барометрия
4. Тұрғын үйлер мен балалар мекемелерінде жылытудың... түрін орнату ұсынылмайды.
- булы
  - пешті
  - тасты
  - сулы
  - сәулелі
5. Ағзаның тез салқындауына септігін тигізетін микроклимат жағдайлары...
- жоғары ылғалдылық және төмен температура
  - төменгі қысым және жоғары температура
  - жоғары қысым және ластанған ауа
  - атмосфераның ауыр иондары
  - абиотикалық факторлар
6. Ортаның салқындату қабілетін анықтайтын әдіс:
- кататермометрия
  - анемометрия
  - термометрия
  - барометрлер
  - психрометрия
7. Адамның жылу тепе-теңдігіне әсер ету дәрежесі бойынша микроклимат бөлінеді:
- қалыпты
  - бейтарап
  - салқындатушы
  - қыздырушы
  - уытты
8. Жабық үй-жайлардағы ауаның санитариялық жай-күйінің жанама көрсеткіші мыналар болып табылады:
- көміртегі қос тотығының концентрациясы
  - оттегі концентрациясы
  - ауаның иондық құрамы
  - ауаның бактериялық ластануы
  - ауаның химиялық құрамы
9. Шектеулі кеңістіктерге тән климаттық ерекшеліктер... .

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-59/11 32 беттің 6 беті

- a) микроклимат
- b) макроклимат
- c) экожүйе
- d) ауа райы
- e) биожүйе

10. Тұрғындық бөлмелердің микроклиматын санитариялық-эпидемиологиялық тексеру кезінде, ауыр аэроиондардың шоғырлануы жеңіл иондардан басым болды. Бұл жағдайда қажетті гигиеналық іс-шара-бұл:

- a) үй-жайларды жиі желдету және ылғалды жинау
- b) үй өсімдіктерінің санын көбейту
- c) ең жоғары ылғалдылықты анықтау
- d) үй-жайлардағы ауа сапасын бақылау
- e) ішкі әрлеу жұмыстарын жүргізу

№ 2 сабақ

1. Тақырыбы:Бөлмелердегі табиғи және жасанды жарықты, инсоляциялық тәртіпті гигиеналық бағалау.

2. Мақсаты:Білім алушыларды тұрғын үйлердің табиғи және жасанды жарықтануына қойылатын гигиеналық талаптармен, жарықтандыру мен нормалауға баға берудің көрсеткіштерімен таныстыру.

3. Оқыту мақсаты:

Білім алушылар білуі тиіс:

1. Күн радиациясының құрамын;
2. Күн сәулесі спектрінің биологиялық және гигиеналық маңызын;
3. Күн сәулесі радиациясының адам ағзасына әсерін;
4. Инсоляциялық тәртіптің түрлері және олардың гигиеналық маңызын;
5. Табиғи жарықталудың негізгі көрсеткіштерін;
6. Табиғи жарықталу көрсеткіштерін анықтау әдістерін;
7. Бөлменің табиғи жарықталуына гигиеналық талаптарды.

Білім алушылар істей алуы тиіс:

1. Жасанды жарықтануды бағалауды;
2. ЖК, ТЖК, түсу бұрышы, саңылау бұрышы, тереңдік коэффициенті көрсеткіштерін анықтауды;
3. Жасанды жарық деңгейін есептеу тәсілімен және құрылғылар көмегімен бағалау және олардың түзету (коррекциялау) бойынша ұсыныстар беру;

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Күн спектрінің құрылымы қандай?
2. Ультра күлгін сәулеленудің бөлек зоналарының биологиялық мәні қандай?
3. Ультра күлгін жетімсіздігі туындауының (табиғи және жасанды) себептері.
4. Жарықтың жетіспеушілігі кезіндегі ағзадағы өзгерістер.
5. УК-сәулеленудің жасанды көздеріне қысқаша сипаттама беріңіз.
6. Адамдардың сәулелену көрсеткіштері мен қарсы көрсетілімдер.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11	
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 7 беті	

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/ әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс.

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): ауызша сұрау, тест тапсырмаларын құрастыру

7. Әдебиеттер

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 / <https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер [Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б.]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б.и., 2013. - 160 б.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.):

1. Ауаның физикалық қасиеттеріне ... жатады.

- a) ауа қозғалысының жылдамдығы
- b) микроорганизмдердің құрамы
- c) улы газдардың концентрациясы
- d) физикалық терморегуляция
- e) химиялық элементтер

2. Кварц шамдары ... қолданылады.

- a) ауадағы микроорганизмдерді жою үшін
- b) ауаның ылғалдылығын төмендету үшін
- c) атмосфералық қысымды төмендету үшін
- d) ауа температурасын жоғарылату үшін

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-59/11 32 беттің 8 беті

е) ауа температурасын төмендету үшін

3. Адам ағзасына микроклиматтың әсерін зерттеу мақсатында, медициналық жоғары оқу орнының студенттері 3 тәулік бойы оқу бөлмесіндегі ауа температурасына жүйелі түрде бақылау жүргізді. Бақылау нәтижесі бойынша орташа тәуліктік температура 19°C .Төменде көрсетілген аспаптардың қайсысы температураның ауытқуын дәл тіркеуге мүмкіндік береді?

- a) термограф
- b) гигрограф
- c) анемометр
- d) психрометр
- e) барограф

4. Әкімшілік ғимаратындағы кабинеттің микроклимат көрсеткіштерін тексергенде, ауа температурасы 20°C, салыстырмалы ылғалдылық 71%, ауа қозғалысының жылдамдығы 0,1 м/с, ауа температурасының тігінен ауытқуы 2,5°C, көлденеңінен ауытқуы - 2°C екендігі анықталды. Микроклимат көрсеткіштерінің қайсысы гигиеналық нормативке сәйкес келмейді?

- a) ауаның салыстырмалы ылғалдылығы
- b) ауа қозғалысының жылдамдығы
- c) ауа температурасы
- d) ауа температурасының тік айырмасы
- e) ауа температурасының көлденең айырмасы

5. Микроклимат параметрлерінің өзгеруіне ең сезімтал...

- a) маңдай
- b) иық
- c) қолтық
- d) арқа терісі.
- e) аяқтың терісі

6. Оңтүстік аймақ үшін бөлменің және территорияның үздіксіз инсоляциясы тәулігіне ... болуы керек.

- a) 2 сағаттан кем емес
- b) 3 сағаттан артық емес
- c) 5 сағаттан кем емес
- d) 7 сағаттан кем емес
- e) 1 сағаттан аспайтындай

7. Орталық аймақ үшін бөлме мен территорияның үздіксіз инсоляциясы тәулігіне ... болуы керек.

- a) 2,5 сағаттан кем емес
- b) 3,5 сағаттан артық емес
- c) 4,5 сағаттан кем емес
- d) кемінде 5 сағат
- e) 1,5 сағаттан артық емес

8. "Табиғи жарық коэффициенті" - бұл:

- a) жұмыс орнындағы көлденең жарықтандырудың бір мезгілде ашық аспан астындағы көлденең жарықтандыруға қатынасы
- b) терезелердің әйнектелген беті ауданының еден ауданына қатынасы
- c) терезе әйнектерінің жарықтың кідіріс дәрежесі

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 9 беті

- d) жарық қатынасы
  - e) үй-жайдың Жарық жақтары бойынша бағыты
9. Гигиеналық тұрғыдан ең ұтымды жарықтандыру жүйесі бұл:
- a) аралас
  - b) жергілікті
  - c) бұрыштық
  - d) жалпы
  - e) біріктірілген
10. Жарықтандырудың өлшем бірлігін көрсетіңіз:
- a) люкс
  - b) люмен
  - c) ватт
  - d) киловатт
  - e) пайыз

№3 сабақ

1. Тақырыбы:Бөлме ауасының химиялық және бактериялық ластануын гигиеналық бағалау және табиғи және жасанды желдетудің тиімділігі.

2. Мақсаты:Білім алушыларды үй-жай ауасының химиялық және бактериялық ластануының көрсеткіштерімен, зерттеу әдістерімен және бағалауымен, табиғи және жасанды желдетудің тиімділігімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:Қоғамдық және тұрғын үй-жайлардағы ауа ортасының гигиеналық маңыздылығын,оның табиғи және жасанды желдетілуін, әртүрлі мақсаттағы үй-жайларда желдетуді ұйымдастыруды зерттеу. Сондай-ақ, жабық үй-жайлардың ауасының химиялық және бактериялық ластануының алдын алу шараларымен танысыңыз.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Атмосфералық ауаның химиялық құрамы және оның гигиеналық мәні.
- 2.Ауа ортасының химиялық қосылыстармен және патогендік микроорганизмдермен ластануының гигиеналық маңызы.
3. Биологиялық факторларды гигиеналық бағалау.
4. Жабық бөлмелердегі ауа ортасының сапасын зерттеу және бағалау әдістері.
5. Ауа алмасу жиілігін есептеу.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: Кіші топтармен жұмыс.

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.):ауызша сұрау, тест тапсырмаларын құрастыру.

№1 топ. Аспиратордың құрылғысымен және жұмыс принципімен танысу.

№2 топ. Жабық бөлмеде ауа сынамасын алу және оның гигиеналық жағдайын бағалау.

№3 топ. Ластану деңгейін төмендету бойынша іс-шаралар әзірлеңіз.

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е.Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 10 беті

2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер [Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б.]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б.и., 2013. - 160 б.

8. Бақылау (тапсырмалар)

№ 1 тапсырма. Перзентхана бөлмесінің ауданы 30м² және биіктігі 3,2м. Ауаны тазарту үшін қажет БУВ-30 шамдарының санын есептеңіз. Оларды қалай орналастыру керек?

№ 2 тапсырма. Таңу бөлмесінің ауданы 22м² және биіктігі 3,5м. Ауаны тазарту үшін қажет БУВ-60 шамдарының санын есептеңіз. Оларды қалай орналастыру керек?

№ 3 тапсырма. Инфекциялық бокстың ауданы 21м² және биіктігі 3м. Ауаны тазарту үшін БУВ-15 шамдарының санын есептеңіз. Оларды қалай орналастыру керек?

№ 4 тапсырма. Балаларға арналған палатаның ауданы 18 м² және биіктігі 3м. Бөлменің ауасын тазарту үшін БУВ-15 шамдарының санын есептеңіз. Оларды қалай орналастыру керек?

№ 5 тапсырма. Терапия бөлмесінің ауданы 28 м² және биіктігі 3м. Бөлменің ауасын тазарту үшін БУВ-30 шамдарының санын есептеңіз. Оларды қалай орналастыру керек?

№ 4 сабақ

1. Тақырыбы: Ауыз су сапасын және сумен қамтамасыз ету көздерін гигиеналық бағалау. Су сапасын жақсартудың әдістері.

2. Мақсаты: Білім алушыларға терді су сапасымен байланысты аурулармен таныстыру, талдау нәтижесі бойынша бойынша су сапасына гигиеналық қорытынды беруді үйрету.

3. Оқыту міндеттері: Судың адам ағзасына әсерін және ауыз судың сапасына және шаруашылық-ауыз сумен жабдықтау көздеріне қойылатын негізгі гигиеналық талаптарды

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 11 беті

зерделеу, эпидемиологиялық жағдайды және су көзінің ластану дәрежесін ескере отырып, су сапасын жақсарту әдістерін сипаттау.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Судың гигиеналық, физиологиялық және халық шаруашылығындағы гигиеналық маңызы.
2. Судың эпидемиологиялық маңызы.
3. Су көздері және олардың санитарлық - гигиеналық маңызы.
4. Ауыз су сапасына қойылатын гигиеналық талаптар.
5. Судың химиялық ластану және табиғи химиялық құрамына байланысты болатын аурулар.
6. Биогеохимиялық провинция мен биогеохимиялық эндемияның қағидалары.
7. Судың сапасын жақсарту қағидалары.
8. Су сапасын жақсартудың негізгі әдістері.
9. Коагуляция, оның гигиеналық маңызы. Коагулянттың дозасы.
10. Тұндыру, оның гигиеналық маңызы.
11. Сүзу, оның гигиеналық маңызы.
12. Суды өңдеудің арнайы әдістері, (дезактивация, дегазация, темірсіздендіру, фторлау, фторсыздандыру және т.б) және оның гигиеналық маңызы.
13. Суды хлорлау әдістері.
14. Хлорға қажеттілікті, қалдық хлорды анықтау әдістері.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс.

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): Ситуациялық есептерді шығару

7. Әдебиет

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 12 беті

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.:ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер [Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б.и., 2013. - 160 б.

8. Бақылау (есептер):

Есеп №1.

Елді мекенді сумен қамтамасыз етуді ұйымдастыру үшін жағалауда орналасқан өзеннен суды пайдалану ұсынылды. Ауылдан жоғары 5км қашықтықта ірі мал шаруашылығы кешені орналасқан. Су сапасының сынамасы көрсетті:

Дәмі - 2 балл

Түстілігі -40 град.

Иісі-3 балл

Мөлдірлігі -18 см

Аммиак-0,06 мг/л

Нитриттер-0,034 мг/л

Нитраттар-48 мг/л

Тотығу - 5,2 мг/л

Қаттылығы-6 мг-экв/л

Хлоридтер-186 мг/л

Сульфаттар-318 мг/л

Фтор-0,5 ' мг/л

Микробтық саны-1000

Коли-индекс -280

Есеп №2.

Тау өзенінің жағасында қалашық орналасқан, оны сумен жабдықтауды ұйымдастыру үшін ағысы қатты өзен суын пайдалану ұсынылды. Қалашықтағы ағысы қатты өзеннен су сынамасын алу көрсеткіштері:

Иісі -2 балл

Дәмі - 2 балл

Түсі -28 град.

Мөлдірлігі - 13 см

Аммиак - 0,02 мг/л

Нитриттер- 0,003 мг/л

Тотығуы - 4,6 мг/л

Хлоридтер - 106 мг/л

Сульфаттар - 218 мг /л

Фтор - 0,32 мг/л

Микробтық саны - 1000

Коли-индекс - 280

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 13 беті

Есеп №3.

Елді мекенді сумен жабдықтау үшін артезиан ұңғымасын бұрғылау ұсынылды, ондағы су көрсеткіштері төмендегідей:

Түсі -18 град.

Иісі - 2 балл

Дәмі -2 балл

Мөлдірлігі -35 см

Құрғақ қалдық -2000 мг /л

Қаттылығы-18 мг/ - экв /л

Аммиак жоқ

Нитраттар жоқ

Нитриттер -54 мг /л

Тотығу -1,8 мг /л

Хлоридтер -420 мг /л

Сульфаттар -600 мг /л

Фтор -5 мг / л

Коли-индексі- 2

Микробтық саны- 55

Есеп № 4.

Су құбыры суының сапасы туралы қорытынды беріңіз:

дәмі, татымы - 2балл

түсі-25°

құрғақ қалдық -800 мг /л

хлоридтер -400 мг /л

сульфаттар -180 мг /л

темір-0,5 мг /л

жалпы қаттылық-7,1 ммоль /л

нитраттар -10 мг /л

фтор -0,9 мг/л

қалдық хлор-0,7 мг /л

микробтық сан-30

жалпы және термотолерантты ішек бактериялары мен колифагтар - 100 мл суда жоқ

№ 5 сабақ

1. Тақырыбы:Топырақты санитарлық-гигиеналық бағалау. Елді мекендерді тазарту бойынша іс-шаралар.

2. Мақсаты:Білім алушыларға топырақтың эпидемиологиялық және санитариялық-гигиеналық маңызы және елді мекендерді тазарту жүйелері туралы түсінік беру және санитарлық жағдайының көрсеткіштеріне байланысты тапырақ қауіпсіздігі мен ластану дәрежесін бағалауды үйрету.

3. Оқыту міндеттері:Топырақтың құрамы мен қасиеттерінің гигиеналық маңыздылығын зерттеу,халық арасында жұқпалы және жұқпалы емес аурулардың дамуындағы топырақтың рөлі, геохимиялық эндемиялардың даму мүмкіндігін бағалау

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИАСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 14 беті

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Топырақтың гигиеналық маңызы.
2. Топырақтың механикалық құрамы мен физикалық қасиеті (ауа және су өткізгіштігі, су сіңіргіштігі, капиллярлығы, гигроскопиялылығы), олардың гигиеналық маңызы;
3. Топырақтың табиғи химиялық құрамы және оның гигиеналық маңызы.
4. Табиғи биогеохимиялық аймақтар мен эндемиялар, олардың алдын алу;
5. Топырақтың экзогенді химиялық қосылыстармен ластануы, олардың топырақтан адам ағзасына түсу жолдары.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/ әдістері/технологиялары: Ауызша сұрау, сабақтың тақырыбын талқылау

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): Тест сұрақтарын және жағдайлық есептерді құрастыру

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер[Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б.]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б.и., 2013. - 160 б.

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер):

1. Сұрақтар:

1. Топырақтың экзогендік химиялық қосылыстармен ластануы. Олардың топырақтан адам ағзасына ену жолдары.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-59/11 32 беттің 15 беті

2. Топырақтың санитарлық жағдайын бағалау және жақсарту әдістері.
3. Елді мекендерді сұйық қалдықтардан тазартудың гигиеналық негіздері.
4. Елді мекендерді қатты қалдықтардан тазартудың гигиеналық негіздері.
5. Балалар мен жасөспірімдердің жұқпалы аурулары мен құрт инвазияларының таралуындағы топырақтың рөлі.
6. Топырақтың өздігінен тазару үрдістері және олардың гигиеналық маңызы.

2. Тест сұрақтары:

1. Топырақтың негізгі санитарлық -гигиеналық маңызы ... негізделген.
  - a) топырақтың жергілікті рельефтің қасиетін анықтауға
  - b) топырақтың микроклиматқа әсерін тигізуге
  - c) топырақтың флора мен фаунаының әртүрлілігін анықтауға
  - d) эндемиялық және инфекциялық ауруларының пайда болуына жағдай жасалуына
  - e) ауылшаруашылық азықтарының сапасын анықтауға
2. Қарашірік - бұл:
  - a) шірінді
  - b) құстармен жануарлардың саңғырығы
  - c) топырақтағы улы химикаттардың сандық қалдықтары
  - d) минералды тыңайтқыштардың сандық қалдықтары
  - e) таза шірінділерде өсірілген көкөніс дақыл
3. Санитарлық сан - бұл:
  - a) топырақ ақуызындағы азот мөлшерінің органикалық азот мөлшеріне
  - b) бейорганикалық азоттың органикалық азотқа
  - c) органикалық азоттың топырақ ақуызындағы азотқа
  - d) органикалық азоттың бейорганикалық азотқа
  - e) су сығындысы азотының топырақтың жалпы азотына
4. Топырақ аэрациясы:
  - a) 1 микроорганизмдердің биохимиялық белсенділігін жоғарылатады
  - b) 1 микроорганизмдердің биохимиялық белсенділігін төмендетуі
  - c) органикалық заттардың ыдырауында аралық заттар түзеді
  - d) 4 сасық заттардың бөлінуіне ықпал етуі
  - e) 5 микроорганизмдердің топырақ беткейінде көбейуіне ықпал етеді
5. Топырақтың бактериологиялық талдауда ... анықталады.
  - a) коли-титр
  - b) аэробтар титрі
  - c) үштік ластану
  - d) санитарлық сан
  - e) гельминттердің мөлшері
6. Коли-титрінің жоғары болуы топырақтың ... ластануының көрсеткіші болып табылады.
  - a) фекальдық
  - b) химиялық
  - c) гельминтологиялық
  - d) күкіртті сутектік
  - e) бейорганикалық заттармен
7. Топырақтың эпидемиологиялық маңызы ... негізделген.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-59/11 32 беттің 16 беті

- a) патогенді микроағзалардың өмір сүруіне жағдай жасауға
  - b) сұйық және қатты қалдықтарды залалсыздандыру қасиетіне ие болуға
  - c) табиғатта азот айналымын қалыптастыруға
  - d) патогенді емес микроағзалардың өмір сүруіне жағдай жасауға
  - e) инфекциялық аурулардың пайда болуына жағдай жасауға
8. Топырақтағы гумустың болуы ... білдіреді:
- a) топырақтың өздігінен тазару үдерісінің аяқталуын
  - b) топырақтың өздігінен тазару үдерісінің басталуын
  - c) топырақтағы улы химикаттардың бар екендігін
  - d) топырақта патогенді микрофлораның бар екендігін
  - e) топырақтағы жаңадан пайда болған органикалық ластануды
9. Қатты ластанған топырақтың санитарлық саны:
- a) 0,7 дейін
  - b) 0,7-0,8
  - c) 0,8-0,85
  - d) 0,85-0,98
  - e) 0,98 және одан жоғары
10. Топырақта әрдайым өмір сүретін патогенді микроағзаларға ... жатады.
- a) сіреспе және газды гангрена
  - b) іш және бөртпе сүзегінің қоздырғыштары
  - c) туляремия, туберкулез қоздырғышы
  - d) тырысқақ вибрионы
  - e) гепатиттің, тұмаудың вирустары
11. Топырақта даму кезеңі мен жетілуін өткеретін гельминттер:
- a) аскарида, острица, власоглав
  - b) трихинелла
  - c) өгіз және шошқа цепені
  - d) анкилостом
  - e) сібір күйдіргісі
12. Әлсіз ластанған 1 кг топырақты ... гельминт жұмыртқаларының болуын сипаттайды.
- a) 10-ға дейін
  - b) 2-ге дейін
  - c) 50-ге дейін
  - d) 100-ден жоғары
  - e) 1000-ға дейін
13. Топырақта өміршең гельминт жұмыртқаларының болуы .... білдіреді.
- a) нәжіспен ластануды
  - b) өндіріс орындарының ақпа суларымен ластануын
  - c) топырақта сулы заттардың болуын
  - d) топырақтың өздігінен тазару үдерісінің басталуын
  - e) органикалық ластануды
14. Ұраларды қазу кезінде топырақтың ... ескерілуі қажет.
- a) жылу өткізгіштік қасиеті
  - b) сұзу қабілеті

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 17 беті

- с) құрылымы
- д) су өткізгіштігі
- е) ылғалдылығы

15. Топырақты микроағзалар және гельминттермен ластаушы көздер:

- а) тұрмыстық қалдық сулар
- б) өндірістік іркінді сулар
- с) жылу және гидроэлектростанциялардың қалдық сулары
- д) атмосфералық жауын- шашындар
- е) егістік сулары

№6 сабақ

1. Тақырыбы: Ақуыздардың, майлардың, көмірсулардың, минералдық заттардың және дәрумендердің адам тамақтануындағы гигиеналық маңызы

2. Мақсаты: Білім алушыларға ақуыздар мен майлардың, көмірсулардың, минералдар мен дәрумендердің тағамдық құндылығын түсіндіру.

3. Оқыту міндеттері: Білім алушыларды дәрумендердің, ақуыздардың, майлардың, көмірсулар мен минералдардың биологиялық рөлімен таныстыру, теңдестірілген тамақтану және оны бағалау әдістері туралы негізгі түсініктер беру

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Рационалды тамақтану, оның гигиеналық маңызы.
2. Тамақтанудың теңгерімділігі, оның гигиеналық маңызы.
3. Ақуыздардың негізгі биологиялық рөлі.
4. Адам ағзасындағы көмірсулардың рөлі?
5. Майлар адам ағзасында қандай рөл атқарады?
6. Адам ағзасындағы майдың қажеттілігі неге байланысты?
7. Тағамдық көмірсулардың негізгі көздерін атаңыз.
8. Көмірсулардың негізгі биологиялық рөлі.
9. Суда және майда еритін дәрумендерді атаңыз.
10. Адам ағзасындағы дәрумендер мен минералды заттардың маңызы қандай?

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/ әдістері/технологиялары: Ауызша сұрау

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): тест тапсыриаларын құрастыру

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Тағам гигиенасы [: оқу құралы / ред. Т. Ш. Шарманов. - Алматы : Эверо, 2016. - 288 бет.
3. Нутрициология оқулық / Л. З. Тель [ж. б.]. - М. : "Литтерра", 2015. - 512 бет
4. Терехин, С. П. Қазіргі таңда нутрициологияның өзекті сұрақтары кесте және схема түрінде: оқу-әдістемелік құралы - Алматы : Эверо, 2014.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11	
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 18 беті	

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.:ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер).

1) Сұрақтар:

1. Рационалды тамақтану және оның негізгі принциптері туралы не айтасыз?
2. Теңдестірілген тамақтану дегеніміз не?
3. Жеткіліксіз тамақтануға байланысты қандай ауруларды білесіз?
4. Артық тамақтанумен байланысты қандай ауруларды білесіз?
5. Адам ағзасындағы ақуыздың маңызы қандай?
6. Ақуыздық тамақтанудың жеткіліксіздігі кезінде қандай аурулар дамиды?
7. Көмірсулардың физиологиялық маңызы қандай?
8. Көмірсулардың шамадан тыс тұтынылуы неге әкеледі?
9. Қандай май қышқылдары ЖКМ-ға жатады және олардың адам ағзасындағы рөлі қандай?
10. Майлардың биологиялық құндылығын қандай факторлар анықтайды?
11. Дәрумен жетіспеушілігі немен түсіндіріледі?
12. Ағзадағы минералды заттар тепе-теңдігінің бұзылу себептерін атаңыз.

2) Тест сұрақтары:

1. Сапалы толыққанды тамақтану– бұл:
  - a) тамақта ағзаға қажетті барлық қоректік заттардың болуы
  - b) жасы мен жынысына байланысты ағзаны энергетикалық тамақтанумен қамтамасыз ету
  - c) тағам рационында қоректік заттардың қажетті қатынасы
  - d) адамның ұлттық ерекшеліктеріне байланысты тамақтанумен қамтамасыз ету
  - e) тамақ қабылдаудың биологиялық ырғақпен байланысы
2. Мөлшерлік толыққанды және адекватты тамақтану анықтамасын көрсетеді:
  - a) тамақ ағзаның жасына, жынысына және алмасу урдістерінің қарқындылығына байланысты энергетикалық қажеттілікті қанағаттандыру қажет
  - b) тағамның құрамында барлық қажетті қоректік заттар болуы тиіс
  - c) тағам зиянсыз болуы тиіс
  - d) тағам кулинарлық жолмен өңделген қоректік заттардың сіңімділігінің жоғарғы дәрежесін қамтамасыз ету керек
  - e) қоректік заттардың түсуі мөлшерлік тұрғыда ғана жеткілікті емес, бір-бірінің сіңімділігін жоғарлататын белгілі бір қатынаста болуы
3. Ақуыздардың негізгі биологиялық рөлі:
  - a) дене үшін пластикалық материал болып табылады
  - b) витамин синтезіне қатысу
  - c) ферменттік алмасуға қатысу
  - d) дененің өсу белсенділендірушісі болып табылады
  - e) жартылай қанықпаған май қышқылдарын соруға қатысады
4. Майдың тағамдық құндылығы анықталады:
  - a) құрамында полиқанықпаған май қышқылдарының болуымен
  - b) құрамында қаныққан май қышқылдарының болуымен

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 19 беті

- с) құрамында фосфатидтің болуы
d) құрамында стеариннің болуы
5. Адамның энергия шығының тәуліктік компоненті:
- a) негізгі алмасу, қызметтің түрлері
b) ой және физикалық еңбек
c) спортпен айналысу, шынықтыру
d) негізгі алмасу және ішкі секреция ағзаларының жұмысы
e) физикалық еңбек
6. 1 грамм ақуыз ыдырағанда ағзада ... энергия бөлінеді.
- a) 4,1 ккал
b) 2 ккал
c) 6 ккал
d) 9,3 ккал
e) 1 ккал
7. Адам ағзасына қоректік заттар мен энергияға қажеттілігі байланысты:
- a) жасына, жынысына, жұмыс ауырлығы мен климаттық жағдайларға
b) тағамның көлемі мен дәмдік сапасына
c) тағамда ас қорыту ферменттерінің деңгейіне
d) тағамның құрамында дәрумендерге байланысты
e) өндірістік зиянды факторлардың әсер ету деңгейіне
8. 4 реттік тамақтанудың тәуліктік каллориясы
- a) таңғы ас 25% , түскі ас 35% , бесіндік ас 15% , кешкі ас 25%
b) таңғы ас 25% , түскі ас 50% , бесіндік ас 10% , кешкі ас 15% c) таңғы ас 15% , түскі ас 40% , бесіндік ас 10% , кешкі ас 25%
d) таңғы ас 20% , түскі ас 30% , бесіндік ас 20% , кешкі ас 30%
e) таңғы ас 25% , түскі ас 55% , бесіндік ас 10% , кешкі ас 10%
9. Құрамында В1(тиамин) дәрумені мол азық -түліктер:
- a) сыра ашытқысы, қара нан, сәбіз, алма
b) балық майы, сары май, жұмыртқа сарысы c) капуста, сәбіз, картоп, шошқа бауыры
d) картоп, күріш, арпа
e) сары май, сүт, жидек
10. Қарапайым көмірсуларға жатады ...
- a) глюкоза, фруктоза.
b) крахмал, талшық.
c) сахароза, мальтоза.
d) гликоген, пектинді заттар.
e) лактоза, галактоза.
11. Күрделі көмірсуларға жатады ...
- a) крахмал, гликоген.
b) глюкоза, фруктоза.
c) мальтоза, галактоза.
d) пектинді және пептинді заттар.
e) глюкоза, талшық.
12. Жартылайқанықпаған май қышқылдарының биологиялық рөлі:

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 20 беті

- a) холестеринді ағзадан шығаруға ықпал етеді
  - b) майда еритін витаминдердің синтезіне қатысады
  - c) қан тамырлары қабырғаларының икемділігін арттырады
  - d) қан тамырлары қабырғаларының өткізгіштігін төмендетеді
  - e) капиллярдың жарылғыштығын төмендетеді
13. Көмірсулардың негізгі биологиялық рөлі:
- a) негізгі энергия көзі болып табылады
  - b) ағзаның негізгі құрылымдық элементі болып табылады
  - c) пластикалық функцияға ие
  - d) витамин алмасуының көзі болып табылады
  - e) дененің биллиарлық жүйесі қызметінің басты реттеушісі болып табылады
14. Тамақтану арқылы қамтамасыз етілетін ағзаның негізгі функциясы:
- a) табиғи
  - b) өмір сүру үшін қажетті витаминдерді синтездеу
  - c) денені ксенобиотиктермен қамтамасыз ету
  - d) аурудың алдын алу
  - e) ағзаның рухани дамуын қамтамасыз ету
15. Витаминдердің алиментарлы жетіспеушілігінің себептері...
- a) тамақ өнімдерінің антивитаминдік факторлары.
  - b) дәрілік препараттардың, ксенобиотиктердің қартаюға қарсы әсері.
  - c) рационалды емес химиотерапия.
  - d) қарқынды жүйке-психикалық жүктеме, стресс.
  - e) тамақ өнімдерінде витаминдердің аз меңгерілетін түрлерінің болуы.
16. Дәрумендерді жіктеу негізінде жатыр...
- a) суда және майда ерігіштігі.
  - b) уыттылық дәрежесі.
  - c) меңгерілу дәрежесі.
  - d) тағамда ерігіштігі.
  - e) тұрақтылық дәрежесі.

№ 7 сабақ

1. Тақырыбы: Ет, балық, шұжық, сүт, жұмыртқа, ұн және нанның санитарлық сараптамасы. Тағамдық уланулар және олардың жіктелуі. Тағамдық улануларды санитариялық-гигиеналық тексеру әдістемесі және алдын алу.

2. Мақсаты: Білім алушыларды тез бұзылатын азық-түліктердің қатерсіздігін бағалау әдістерімен және тағамдық азық-түліктерге гигиеналық сараптама жүргізу тәртібімен, табиғаты микробты, микробты емес және жалпы тағамдық уланудың этиологиясымен, көздерімен, механизмімен, қоздырғыштардың берілу факторларымен, көріністерімен таныстыру.

3. Оқыту мақсаты: Негізгі тағамдардың (ет, балық, шұжық және сүт) тағамдық және биологиялық құндылығын анықтаңыз. Сондай-ақ тамақ өнімдеріне санитарлық сараптама жүргізудің мақсаттарын, міндеттері мен тәртібін зерделеу; 4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Азық-түліктердің сараптаудың гигиеналық маңызы мен олардың түрлері.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 21 беті

2. Сараптама жүргізу әдістері мен тәртібі, зертханалық және органолептикалық зерттеу әдістерінің маңызы.
3. Зертханалық зерттеуге азық-түліктердің сынамаларын алу.
4. Сүт және сүт өнімдерінің гигиеналық маңызы, сынама алу тәртібі, оларды сараптау.
5. Ет және ет өнімдерінің гигиеналық маңызы, сынама алу тәртібі, оларды сараптау.
6. Балық өнімдерінің гигиеналық маңызы, сынама алу тәртібі, оларды сараптау.
7. Тағамнан улану, түсінігі, жіктелуі.
8. Микроб текті тамақтан уланулар, көздері, қоздырғыштарының берілу факторлары мен механизмдері, симптоматикасы, алдын алу жолдары.
9. Микроб текті емес тамақтан уланулар, көздері, қоздырғыштарының берілу факторлары мен механизмдері, симптоматикасы, алдын алу жолдары.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/әдістері/технологиялары: сабақ тақырыбын талқылау тәжірибелік дағдыларды меңгеру

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.):тамақ өнімдерінің санитариялық сараптамасын жасау

7. Әдебиет:

Негізгі:

- 1.Токанова, Ш.Е.Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Тағам гигиенасы [: оқу құралы / ред. Т. Ш. Шарманов. - Алматы : Эверо, 2016. - 288 бет.
3. Нутрициология оқулық / Л. З. Тель [ж. б.]. - М. : "Литтерра", 2015. - 512 бет
4. Терехин, С. П. Қазіргі таңда нутрициологияның өзекті сұрақтары кесте және схема түрінде: оқу-әдістемелік құралы - Алматы : Эверо, 2014.

Қосымша:

- 1.Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет с.

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.:ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена.Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Қандай уланулар тағамдық деп аталады?
2. Тағамдық уланулардың тағамдық инфекциялардан айырмашылығы неде?
3. Ботулизмнің ерекше белгілері қандай?
4. Қандай жағдайда ішек таяқшасы улану тудырады?
5. Микроб текті емес улануды, этиологиясын, клиникалық көрінісін, алдын алуын айтып беріңіз.
6. Этиологиясы анықталмаған тағамнан улануды айтып беріңіз.
7. Микробты емес этиологиялы тамақтан улануға не жатады?
8. Микробты емес этиологиялы тамақтан уланулар клиникасы қалай көрінеді?
9. Микробты этиологиялы тамақтан улануларға не жатады?
10. Қандай тамақтан уланулар негізінен балаларға тән сипатта?

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 22 беті

№8 сабақ

1.Тақырыбы: Ауруханалар мен балалар мекемелерінің ас блоктарын орналастыруға, жоспарлауға, жабдықтауға және олардың жұмысын ұйымдастыруға қойылатын гигиеналық талаптар.

2. Мақсаты: Білім алушыларды ауруханалар мен балалар мекемелерінің ас блоктарын орналастыруға, жоспарлауға, жабдықтауға және олардың жұмысын ұйымдастыруға қойылатын гигиеналық талаптармен таныстыру.

3. Оқыту мақсаты: Білім алушыларға ЕПҰ және ЕҚБ-да тамақтану туралы түсінік беру, ЕҚ және ЕҚ-да асхана блоктарының жұмысын ұйымдастыруды бағалауды үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. ЕПҰ мен балалар мекемелерінде ас блоктарының жұмысын ұйымдастыру.
2. Ауруханаларда тамақтануды ұйымдастырудың ерекшеліктері.
3. Аурухананың ас блоктарының, буфет және асхана бөлімшелерінің жұмысын дәрігерлік-санитарлық бақылаудың міндеттері мен мазмұны.
4. Ауруханалардың ас блогын салу жүйелерінің гигиеналық сипаттамасы.
5. Ауруханалардың ас блоктарын, оның аумағын орналастыруға қойылатын гигиеналық талаптар.
6. ЛПО және ДУ ас блогы үй-жайларының жиынтығына, олардың өзара орналасуы мен жабдықтарына қойылатын гигиеналық талаптар.
7. Тағамның санитарлық режиміне қойылатын гигиеналық талаптар

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/әдістері/технологиялары: Кіші топтармен жұмыс

6.Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): ауызша сұрау.

7. Әдебиет:

Негізгі: 1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013

2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет

3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.

4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.

5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.

2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 23 беті

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.:ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер[Электрондық ресурс] :оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б];ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды :Б., 2013.-160 б.

№9 сабақ

1. Тақырыбы:ЕАҰ гигиенасы. ЕАҰ-ның арнайыландырылған бөлімшелерінің ішкі жоспарлануын гигиеналық бағалау.

2. Мақсаты:Білім алушыларды аурухананың жағдайлық және бас жоспарларымен, ЕПҰ жоспарлануы мен орналастырылуын таңдауға қойылатын гигиеналық талаптармен, ауруханалар құрылысының әр түрлі жүйесінің жетістіктері және кемшіліктерімен таныстыру.

3. Оқыту мақсаты:

Ауруханалардың құрылыс жүйелерін, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін; ЕПҰ-ның ситуациялық және бас жоспарын жоспарлау принциптерін; аурухана учаскесінде абаттандыруға қойылатын гигиеналық талаптарды зерделеу.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

- 1.ЕПҰ жағдайлық жоспары.
- 2.ЕПҰ бас жоспары.
- 3.Аймақты орналастыру, көгалдандыру, құрылымдандыруға қойылатын гигиеналық талаптар.
- 4.ЕПҰ санитарлы-техникалық орналастырылуына гигиеналық талаптар.
- 5.Медициналық қызметкердің еңбек жағдайына гигиеналық талаптар.
6. Қызметкерлер үшін санөткізгіштер мен санитарлы-тұрмыстық бөлмелер.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/әдістері/технологиялары: Сабақ тақырыбын талқылау, ЕПҰ-ның ахуалдық және бас жоспарымен танысу.

6.Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.):ауызша сұрау.

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Токанова, Ш.Е.Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 24 беті

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.:ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер[Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды :Б., 2013.-160 б.

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Аурухана гигиенасының міндеттері қандай?
2. Аурухана құрылыс жүйесі қандай, олардың артықшылықтары мен кемшіліктері.
3. ЕПҰ жылытылуына қандай гигиеналық талаптар қойылады?
4. ЕПҰ жарықталуына қандай гигиеналық талаптар қойылады?
5. ЕПҰ санитарлы-гигиеналық тәртіп қандай ?
6. ЕПҰ емдеу-қорғану тәртібінің қағидалары қандй?
7. Медқызметкердің еңбек жағдайына қандай гигиеналық талаптар қойылады?

№ 10 сабақ

1. Тақырыбы: Медициналық көмекпен байланысты туындайтын инфекциялар және олардың алдын алу.

2. Мақсаты: Медициналық көмекпен байланысты туындайтын инфекциялардың алдын алу жолдарымен таныстыру.

3. Оқыту мақсаты: Ауруханаішілік инфекцияның анықтамасын, АПИ пайда болуына әкелетін факторларды және оның сипаттамасын зерттеу..

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. «Ауруханаішілік инфекция түсінігі».
2. Ауруханаішілік инфекциялардың қоздырғыштары.
3. АПИ сипаттамасы.
4. АПИ қоздырғыштарының берілу факторлары мен жолдарының сипаттамасы.
5. АПИ эпидемиологиялық қадағалау жүйесі.
6. АПИ тіркеу және санақ жүргізу.
7. АПИ алдын алудың негізгі қағидалары.
8. Кәсіби жұқпаланудың алдын алу.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/әдістері/технологиялары: Кіші топтармен жұмыс.

6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, тест тапсырмаларын құрастыру.

7. Әдебиет:

Негізгі:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 25 беті

1. Токанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А. М. Жалпы гигиена: оқулық / А. М. Большаков; қаз. тіліне ауд. М. Б. Жандаулетова; жауапты ред. Ш. Е. Токанова ; - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 400 бет
3. Токанова, Ш. Е. Жалпы гигиена: оқу құралы / Ш. Е. Токанова, М. Б. Жандаулетова ; ҚР денсаулық сақтау министрлігі; СММУ. - Алматы : Эверо, 2013. - 216 бет.
4. Ерманова, С. А. Эпидемиология: оқулық / С. А. Ерманова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
5. Ирсимбетова, Н. А. Эпидемиология : оқулық / Н. А. Ирсимбетова, Г. Н. Абуова, З. Т. Тулепова ; ҚР Денсаулық сақтау министрлігі; Мед. БҒМ инновациялық технологиялар респ. орталығы; ОҚММФА. - ҚР Денсаулық сақтау министрлігі бекіткен. - Шымкент : Кітап ЖШС, 2013. - 544 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет.
2. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /<https://aknurpress.kz/login>
3. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы : Б.и., 2013. - 656 б.
4. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер [Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б.]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б., 2013. - 160 б.

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Ауруханаішілік инфекция қоздырғыштары туралы не айтасыз?
2. Емдеу мекемелерінде АИИ ауыру жоғарылығының себептері қандай?
3. Емдеу мекемелерінде АИИ ауыру жоғарылығының факторы қандай?
4. Ауруханаішілік инфекцияның туындауына қандай факторлар әсер етеді?
5. АИИ алдын алуды ұйымдастырудың ерекшеліктері қандай?

№ 11 сабақ

1. Тақырыбы: Өндірістік шаң, жіктелуі, физикалық-химиялық қасиеті.

2. Мақсаты: Білім алушыларға шаң патологиясы туралы түсінік беру, олардың қауіптілігі мен зияндылығын бағалауды үйрету және жұмысшылар ағзасына жағымсыз әсерлерінің алдын алу-шараларын жүргізу туралы түсінік беру.

3. Оқыту мақсаты: Шаң патологиясының жіктелуін, оның өндірістегі негізгі көздерін зерттеу. Жағымсыз әсерлерді қарастыру шаң патологиясын нормалау принциптері

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Өндірістік шаң және оның гигиеналық маңызы.
2. Шаңның жіктелуі және оның гигиеналық сипаттамасы.
3. Шаңның адам ағзасына әсері.

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-59/11 32 беттің 26 беті

4. Жұмысшылар ағзасына шаңның әсерін зерттеу әдістері.

5. Өндірістік шаңды нормалаудың гигиеналық қағидалары.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері /әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс.

6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау.

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М. : "Литтерра", 2016. - 208 бет

2. Тоқанова, Ш. Е. Жалпы гигиена : оқу құралы - Алматы : Эверо, 2013

3. Мендибаева, Б. Б. Еңбек гигиенасы. 1 бөлім. Жалпы еңбек гигиенасы : оқулық. - Алматы : Эверо, 2017. - 320 бет.

4. Төлепов, М. І. Еңбекті қорғау және еңбек қауіпсіздігі : оқу құралы. - Қарағанды : Medet Group, 2016. - 184 бет.

Электронды ресурстар:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы [Мәтін] : оқу-әдістемелік құрал. - М. : "Литтерра", 2016. - 208 бет

2. Еңбек гигиенасы: оқулық / қаз. тіліне ауд. Г. Қ. Амантаева ; ред. Н. Ф. Измеров. - Электрон. текстовые дан. (50,5 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 480 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). -

8. Бақылау (сұрақтар)::

1. Шаң дегеніміз не?

2. Шаңның гигиеналық маңызы қандай?

3. Шаң деңгейін өлшеу үшін қандай әдістер қолданылады?

4. Жұмыскерлердің ағзасына шаң патологиясының жағымсыз әсері қалай бағаланады?

№12

1.Тақырыбы:Кәсіби уланулар, олардың алдын алу.

2.Мақсаты:Білім алушыларға өндірістік уларды зерттеудің токсикологиялық әдістері туралы жалпы түсінік беру және өндірістік улардың зияндылығы мен улылығын бағалауды үйрету.

3.Оқыту мақсаты: Өнеркәсіптік у туралы ұғымды, олардың адам ағзасына ену жолдарын қарастырыңыз. Кәсіптік уланудың түрлері мен алдын алу шаралары

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Өндірістік токсикология-еңбек гигиенасының бір бөлімі ретінде, мақсаты мен міндеті.

2. Өндірістік улар, жіктелуі.

3. Улардың ағзаға түсуі,өзгеруі және ағзадан шығу жолдары.

4. Өндірістік уларды гигиеналық нормалаудың қағидалары.

5. Өндірістік улардың зияндылығы мен қауіптілігін зерттеу әдістері.

6. Өндірістік улардың қауіптілігі мен улылығын бағалау.

7. Кәсіби улану түрлері мен олардың алдын алу.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс жасау.

6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, тест тапсырмаларын құрастыру.

ОҢТҰСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		044-59/11 32 беттің 27 беті

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М. : "Литтерра", 2016. - 208 бет
2. Тоқанова, Ш. Е. Жалпы гигиена : оқу құралы - Алматы : Эверо, 2013
3. Мендибаева, Б. Б. Еңбек гигиенасы. 1 бөлім. Жалпы еңбек гигиенасы : оқулық. - Алматы : Эверо, 2017. - 320 бет.
4. Төлепов, М. І. Еңбекті қорғау және еңбек қауіпсіздігі : оқу құралы. - Қарағанды : Medet Group, 2016. - 184 бет.

Электронды ресурстар:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы [Мәтін] : оқу-әдістемелік құрал. - М. : "Литтерра", 2016. - 208 бет
2. Еңбек гигиенасы: оқулық / қаз. тіліне ауд. Г. Қ. Амантаева ; ред. Н. Ф. Измеров. - Электрон. текстовые дан. (50,5 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 480 бет. эл. опт. диск (CD-ROM). -

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Өндірістік токсикологияның мақсаты мен міндеттерін түсіндіріңіз.
2. Зиянды заттардың қауіптілігі мен улылығына анықтама беріңіз.
3. Қандай жағдай улылық әсердің күші мен сипатына әсер етеді?
4. Өндірістік улар қалай жіктеледі?
5. Өндірістік уларды гигиеналық нормалаудың қағидаларын атаңыз?
6. Кәсіби улануларды алдын алудың қандай шараларын білесіз?
7. Өндірістік улардың қауіптілігі мен зияндылығы қалай бағаланады?
8. Өндірістік бөлмелердің ауасын жақсартуға қандай ұсыныстар бересіз?

№13 сабақ

1. Тақырыбы: Балалар мен жасөспірімдердің денсаулық жағдайы мен физикалық дамуын гигиеналық бағалау.

2. Мақсаты: Балалар мен жасөспірімдердің денсаулық жағдайы мен физикалық дамуын бағалау және зерттеу әдістері туралы білімді меңгерту.

3. Оқыту мақсаты: Балалардың, жасөспірімдердің физикалық дамуы мен денсаулығын қалыптастыратын факторлармен, көрсеткіштермен "Денсаулық" анықтамасымен танысу

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы пәні мен мазмұны.
2. Өсудің жалпы заңдылықтары мен өсіп жатқан ағзаның морфологиялық ерекшеліктері.
3. Балалар мен жасөспірімдердің физикалық дамуы мен денсаулығын динамикалық бақылау. Денсаулық топтары.
4. Балалар мен жасөспірімдердің физикалық дамуын индивидуальды бағалаудың әдістері.
5. Физикалық дамудың акселерациясы және оған байланысты сұрақтарды шешу.
6. Балалар ұжымының физикалық дамуын бағалау әдістері.
7. Балалар мен жасөспірімдерді физикалық тәрбиелеуді бақылау және физикалық дайындаудың медициналық топтары.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс жасау.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 28 беті

6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау.

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Тоқанова, Ш.Е. Жалпы гигиена: оқу құралы - Алматы: Эверо, 2013
2. Большаков, А.М. Жалпы гигиена: оқулық - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014.
3. Кучма, В. Р. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы: оқулық. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 464 бет.
4. Бөлешов М.Ә. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы: оқулық-Эверо, 2015
5. Ерманова С.А. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы.-Ақ-нұр, 2014
6. Құттықожанова Ғ. Ғ. Балалардың жұқпалы аурулары (диагностика, емі, алдын алу шаралары) : оқу құралы. - Алматы : New book, 2022. - 232 бет.

Қосымша:

1. Жалпы гигиена бойынша тапсырмалар жинағы: оқу-әдістемелік құрал. - М.: "Литтерра", 2016. - 208 бет с.
2. Ордабеков, С. О. Жас ерекшелік анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы: оқу құралы - Қарағанды : ЖК "Ақ Нұр", 2012.

Электрондық оқулық:

1. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас., қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет
2. Бөлешов, М.Ә. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы : Оқулық.. - Алматы: Отан, 2018. - 180 б. - <http://rmebrk.kz/>
3. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А., 2017 /<https://aknurpress.kz/login>

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Балалар мен жасөспірімдердің денсаулығы туралы түсінік.
2. Денсаулықты құрайтын қандай факторлар?
3. Балалар мен жасөспірімдердің қандай денсаулық топтарын білесіз?
4. Жеке тұлғаның физикалық дамуын бағалау үшін қандай әдістер қолданылады?
5. Баланың биологиялық жасы қалай анықталады?
6. Балалар мен жасөспірімдердің денсаулық жағдайын кешенді бағалаудың әдістері қандай?

№14 сабақ

1. Тақырыбы: Дезинфекция, стерилизация, дезинсекция, дератизация.

2. Мақсаты: Білім алушыларға дезинфицирлеуші заттардың, түрлерін және әдістерін; «Дезинфекцияны, дезинсекцияны және дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитарлық ережесін бағалауды үйрету.

3. Оқыту міндеттері: Білім алушылардың дезинфекциялаудың, зарарсыздандырудың, дезинсекциялаудың, дератизациялаудың физикалық және химиялық әдістері туралы білімдерін қалыптастыру

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Дезинфекциялық заттардың түрлері мен әдістері.
2. Заттарды пайдалану, тарату, тасымалдау, сақтау, өндіру, дайындау әдістемесі.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 29 беті

3. Стерильдеу мен залалсыздандыруды жүргізудің сапасын бақылау әдістемесі.
4. Дезинфекция жүргізетін және ұйымдастыратын мекемелердің санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды игеру әдістемесі.
5. Дезинсекция жүргізетін және ұйымдастыратын мекемелердің санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды игеру әдістемесі.
6. Дератизация жүргізетін және ұйымдастыратын мекемелердің санитарлық-эпидемиологиялық талаптарды игеру әдістемесі.
7. «Дезинфекцияны, дезинсекцияны және дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық ережесі.
5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топпен жұмыс жасау.
6. Пәннің ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.): ауызша сұрау.

7. Әдебиет:

Негізгі:

1. Ирсимбетова, Н.А. Эпидемиология: оқулық. - Шымкент: Кітап ЖШС, 2013
2. Ерманова, С.А. Эпидемиология: оқулық /. - Қарағанды: АҚНҰР, 2016. - 296 бет.
3. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы / Ред. бас. В.И. Покровский. Қаз. тіл. ауд. Н. Жайықбаев. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 448 б
4. «Дәлелді медицина негіздерімен жалпы эпидемиология»: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015

Қосымша:

1. Жалпы эпидемиология дәлелді медицина негіздерімен: оқу құралы. - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2015
2. Асмагамбетова М.Т. Дилдабекова Н.Т. Вирустарға қарсы заттар.-Эверо 2013

8. Бақылау (сұрақтар).

1. Залалсыздандырушы заттардың қандай түрлерін білесіз?
2. Заттарды пайдалану, тарату, тасымалдау, сақтау, өндіру, дайындаудың қандай әдістері бар?
3. Стерильдеу мен залалсыздандырудың сапасын бақылау қалай жүргізіледі?
4. Дератизация және дезинсекция, дезинфекция жүргізуге қандай санитарлық-эпидемиологиялық талаптар қойылады?
5. «Дезинфекцияны, дезинсекцияны және дератизацияны ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар» санитариялық ережесінің мазмұнын

№15 сабақ

1. Тақырыбы: Тыныс алу жолдарының инфекциялары.

2. Мақсаты: Тұмау, қызылша, қызадық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюшеге эпидемиологиялық қадағалауды ұйымдастырудың этиологиясын, сипаттамасын және принциптерін зерттеу.

3. Оқыту міндеттері: Инфекция көзін, берілу механизмін іске асыру шарттарын, эпидемиялық процестің көрінісін сипаттаңыз

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Тұмау, қызылша, қызадық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюштің анықтамасы, этиологиясы.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы		044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар		32 беттің 30 беті

2. Эпидемиология, тұмау, қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюш кезіндегі инфекция көздері.
3. Тұмау, қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклеус кезінде берілу механизмі, факторлары және берілу жолдары.
4. Қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклютке сезімталдық пен иммунитет.
5. Тұмау, қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюштің эпидемиялық ерекшеліктері.
6. Патогенез, тұмау, қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюш клиникасы.
7. Тұмау, қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюштің алдын алу және бақылау шаралары.
8. Тұмау, қызылша, қызамық, желшешек, паротит, көкжөтел және паракклюшке қарсы эпидемияға қарсы шаралар.
5. **Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқыту мен оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары:** кіші топпен жұмыс.
6. **Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері (тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауру тарихын толтыру және т.б.):** ауызша сұрау
7. **Әдебиет**
Негізгі:
  1. Хисметова З.А., Самарова У.С., Токанова Ш.Е., Нуртазина С.К «Коронавирустық инфекция кезінде жұқпалы аурулар стационарының қызметін ұйымдастыру», әдістемелік нұсқаулық.
  2. Қазақстан Республикасының Бас мемлекеттік санитарлық дәрігерінің "Карантиндік шараларды күшейту туралы" 14.04.20ж. №33 қаулысы.
  3. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2020 жылғы 5 шілдедегі № ҚР ДСМ-78/2020 бұйрығы.
8. **Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б)**
  1. Тыныс алу жолдарының инфекцияларының эпидемиологиялық сипаттамасы.
  2. Инфекция көзінің сипаттамасы.
  3. Беру механизмін іске асыру шарттары.
  4. Эпидемиялық процестің көріністері.
  5. Профилактикалық және эпидемияға қарсы іс-шаралардың бағыты

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы	044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар	32 беттің 31 беті

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Гигиена және эпидемиология» кафедрасы	044-59/11
Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар	32 беттің 32 беті